

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФАКУЛТЕТА ПОЛИТИЧКИХ НАУКА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

**ВЕЋУ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ ПРАВНО- ЕКОНОМСКИХ НАУКА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

Одлуком Наставно-научног већа Факултета политичких наука Универзитета у Београду од 26. 12. 2024. године, именована је Комисија за оцену докторске дисертације кандидата Душана Радоњића под насловом „**Институционална политичка убиства у пракси државе Израел**” у саставу:

1. проф. др Бранислав Ђорђевић, (Институт за међународну политику и привреду)
2. Проф. др Ивана Дамњановић (Факултет политичких наука)
3. Доц. др Дејан Јовановић (Факултет политичких наука)

Комисија је прегледала и оценила наведени докторски рад и на основу мишљења свих њених чланова, Наставно-научном већу Факултета политичких наука подноси следећи:

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Кандидат Душан Радоњић рођен је 25. августа 1985. године у Београду. Након завршених основних међународних студија просечном оценом 8.86, на Факултету политичких наука Универзитета у Београду, уписао је мастер академске студије на Факултету политичких наука, модул: Студије Сједињених Америчких Држава, где је овај

ниво студија завршио просечном оценом 9.75, одбранивши мастер рад под насловом „Односи СФРЈ и САД поводом арапско-израелског сукоба 1967 - 1971. године” са одличном оценом. На докторским академским студијама Факултета политичких наука је положио све испите и остварио просечну оцелу 9,60.

У својој радној каријери радио је у Кабинету градског менаџера Града Београда од 2014. до 2016. године. Потом је радио у Секретаријату за саобраћај града Београда од 2016 до 2018. године. У Кабинету градоначелника града Београда радио је од 2018. до октобра 2022. године, ангажован на студијско - аналитичким пословима у Сектору за јавна предузећа, управљање пројектима и сарадњу са међународним финансијским институцијама. Одлуком Владе Републике Србије бива именован за в.д. помоћника министра у Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре у Сектору за комуналне делатности, стамбену и архитектонску политику, енергетску ефикасност и грађевинске производе. На тој републичкој функцији је од новембра 2022. године до данас.

Кандидат Радоњић је био члан скупштине предузећа „Београдтурист доо“ (2014 - 2016). Био је члан скупштине предузећа „Електроизградња доо“ (2014 - 2016). Потом је био члан Скупштине предузећа „Железнички интегрални транспорт“ (2023 - 2024). Тренутно је председник скупштине предузећа „Логистички центри Србије“ од марта 2024. године. Кандидат је био консултант на пројектима Уједињених нација и то:

- УНДП Србија - Консултант на пројекту *Enhancing the Planning and Monitoring of Investment Projects* (септембар 2018 – јул 2019)
- УНДП Србија - Консултант на пројекту *Enhancing the Planning and Monitoring of Investment Projects* (октобар 2019 - децембар 2019)

Објављени радови:

- Душан М. Радоњић - *Израелска преемптивна употреба војне силе у шестодневном рату 1967. године*, Баштина вол. 33 св. 60, Институт за српску културу, Лепосавић, 2023 (M24);
- Dejan Jovanović, Dušan Radonjić, „Israeli State-Building Idea As Defense Against Antisemitism“ in: Rastislav Stojšavljević (Ed.), *Synagogues and Jewish Heritage in Southeastern Europe - International Scientific Proceeding*, Arhiv Vojvodine, Novi Sad, pp 31-66. (M33);

2. Основни подаци о дисертацији

Докторска дисертација „**Институционална политичка убиства у пракси државе Израел**” кандидата Душана Радоњића обухвата 279 страна стандардног формата. Рад је подељен на једанаест поглавља. Прво поглавље носи наслов *Увод*, (стр. 6-24). Друго поглавље носи наслов: *Теоријско одређење политичког убиства као облика политичког насиља* (стр. 25-32). Треће поглавље насловљено је: *Смртна казна Адолфу Ајхману* (стр. 33-47) и има три потпоглавља: *Уводна разматрања* (стр. 33), *Отмица Адолфа Ајхмана у Аргентини* (стр. 33-40), *Судски процес Адолфу Ајхману у Израелу* (стр. 40-47). Четврто поглавље насловљено је *Ракетни програм арапске републике Египат* (стр. 48-69) и има шест потпоглавља: *Уводна разматрања* (стр. 48-49), *Историјат египатских захтева за ракетном технологијом и сарадње са нацистичким научницима* (стр. 49-51), *Кредибилност египатског балистичког програма и одговор државе Израел* (стр. 52-53), *Институционално политичко убиство др Хајнца Круга, покушаји политичког убиства др Ханса Клајнвехтера и др Волфганга Пилца* (стр. 53-62), *Комбиновање других облика политичког насиља са институционалним политичким убиствима* (стр. 62-66), *Институционалност политичких убиства* (стр. 66-69). Пето поглавље носи наслов *Тероризам Палестинске ослободилачке организације* (стр. 70-133) и има пет потпоглавља: *Уводна разматрања* (стр. 70), *Тероризам Палестинске ослободилачке организације* (стр. 70-75), *Терористички напад током Олимпијских игара у Минхену 1972. године* (стр. 76-83), *Институционална политичка убиства као мера реталијације* (стр. 83-96) и *Институционална политичка убиства као одговор државе Израел на масакр у Минхену 1972. године.* (стр. 96-133). Шесто поглавље носи наслов *Нуклеарни програм републике Ирак и пројекат „Вавилон“* (стр. 134-160) и има седам потпоглавља: *Уводна разматрања* (стр. 134-136), *Историјат ирачког нуклеарног програма* (стр. 136-138), *Кредибилност ирачког нуклеарног програма и одговор државе Израел* (стр. 138-141), *Институционална политичка убиства др Јахје Ел-Мешада, Салмана Рашида и Абд ал-Рахман Расула* (стр. 142-147), *Изрелески напад на реактор* (стр. 147), *„Пројекат Вавилон“ и институционално политичко убиство др Џералда Винсента Була* (стр. 148-155), *Комбиновање других облика политичког насиља са институционалним*

политичким убиствима (стр. 155-160). Седмо поглавље носи наслов *Институционална политичка убиства за време прве и друге интифаде* (стр.161-219) и има осам потпоглавља: *Уводна разматрања* (стр. 161-163), *Терминолошко одређење и дефинисање „таргетираних убистава“* (стр. 163-175), *Институционално политичко убиство Кхалила ал-Вазира* (стр. 175-182), *Институционално политичко убиство Фатхија Шакакија* (стр. 183-188), *Институционално политичко убиство Јахје Абдал-Тиф Ајаша* (стр. 188-196), *Покушај политичког убиства Кхаледа Машала* (стр. 196-206), *Институционално политичко убиство Салах Мустафа Мухамад Шехадеа* (стр. 206-214), *Институционално политичко убиство Шеика Ахмеда Исмаила Хасана Јасина* (стр. 214-228). Осмо поглавље носи наслов *Сиријски нуклеарни програм* (стр. 220-228), и има три потпоглавља: *Уводна разматрања* (стр. 220), *Кредибилност сиријског нуклеарног програма и одговор државе Израел* (стр. 220-223), *Институционално политичко убиство генерала Мухамада Сулеимана* (стр. 223-228). Девето поглавље носи наслов *Институционална политичка убиства након друге интифаде* (стр. 229-250) и има четири потпоглавља: *Уводна разматрања* (стр. 229-231), *Пресуда Врховног суда Израела и легалност политичких убистава* (стр. 231-239), *Институционално политичко убиство Имада Фајеза Мугније* (стр. 239-245), *Институционално политичко убиство Махмуда Абдел Рауф ал-Мабхуха* (стр. 245-250). Десето поглавље носи наслов *Ирански нуклеарни програм* (стр. 251-254) и има два потпоглавља: *Уводна разматрања* (стр. 251-253) и *Институционална политичка убиства иранских научника* (стр. 253-254). Једанаесто поглавље носи наслов *Закључак* (стр. 255-261)

Поглавља су систематично, тамо где је оправдано, подељена на већи број одељака, чиме је учвршћена структура и олакшано читање рада. Списак коришћене литературе заузима 17 страна (стр. 262-279). Докторска дисертација представља заокружену логичку целину у научном, стручном и методолошком смислу. Увидом у евиденцију Факултета политичких наука и Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” у Београду, утврђено је да до сада није брањена докторска дисертација под тим насловом.

3. Предмет и циљ дисертације

Предмет истраживања докторске дисертације **„Институционална политичка убиства у пракси државе Израел”** кандидата Душана Радоњића су на првом месту све политички мотивисане смртне казне које је извршила држава Израел од свог оснивања до данас. Предмет истраживања су и политичка убиства одобрена и/или наређена од стране израелског премијера, министра одбране и начелника Генералштаба, а извршена од стране: обавештајне службе Мосад, унутрашње обавештајне службе Шин Бет, Војног обавештајног директората АМАН, од стране регуларних трупа свих родова израелске војске и њених специјалних јединица, противтерористичке јединице Пограничне полиције Јамам и јединице Националне полиције Јамас. Предмет истраживања су и политичка убиства за која се оправдано верује да су их извршиле израелске обавештајне службе или припадници израелске војске, иако за то не постоје децидирани докази.

Предмет истраживања су сва политичка убиства која је извршила, или је врло вероватно да их је извршила држава Израел у периоду између 1962. и 1965. године, у циљу онемогућавања египатског ракетног програма који је развијан уз помоћ научника из Немачке. У фокусу истраживања ће бити политичко убиство др. Ханса Круга, као и неуспели покушаји убиства др. Волфганга Пилца и др. Ханса Клајнвехтера. Предметом истраживања су обухваћена и сва политичка убиства истакнутих чланова организација ПЛО, ПФЛП и Црни септембар која је извршила, или је врло вероватно да их је извршила држава Израел у периоду између 1972. и 1988. године, као одмазду за бројне терористичке нападе на Јевреје широм света. Централно место има масакр израелских спортиста на Олимпијским играма у Минхену 1972. године. У фокусу истраживања је политичко убиство Абдел Ваел Зуаитера у Риму, Махмуда Хамшарија у Паризу, Хусеина ал-Башира на Кипру, Базел ал-Кубеисија у Паризу, Муса Абу Зијада, Мухамеда Будије у Паризу, Вадија Хадада и Али Хасан Саламеа у Бејруту. Кандидат истражује и операцију „Пролеће младости“ у којој су 1973. године убијени високи заповедници ПЛО-а Камал Насер (портпарол ПЛО), Камал Адван (шеф терористичких операција у Израелу) и Мухамед Јусеф ал-Наџар (заменик Јасара Арафата и шеф обавештајне службе ПЛО). Поред поменутог истражена су сва политичка убиства која је извршила, или је врло вероватно да их је извршила држава Израел 1980. и 1981. године у циљу онемогућавања развоја ирачког

нуклеарног програма. У фокусу кандодатовог истраживања су политичка убиства ирачких нуклеарних физичара Јахје ал-Машада, Абд ал-Рахман Расоула и Салман Рашида. Предмет истраживања је и операција „Опера“ у којој је израелска авијација уништила ирачки реактор, као и политичко убиство Канађанина Џерарда Була који је после пропасти нуклеарног програма за Садама Хусеина развијао такозвани „супер-топ“. Кандидат је истражио сва политичка убиства која је извршила, или је врло вероватно да их је извршила држава Израел у периоду између почетка Прве интифаде 1987. године и почетка Друге интифаде септембра 2000. године.

У оквиру предмета истраживања, кандидат је обрадио сва политичка убиства која је извршила, или је врло вероватно да их је извршила држава Израел у периоду између септембра 2000. и септембра 2005. године, тј. за време трајања Друге интифаде. У фокусу су следећа политичка убиства: локалног заповедника Танзим снага Хусеина Абајата, локалног заповедника Палестинског исламског цихада Ијада Харадана, генералног секретара ПФЛП Абу Али Мустафе, лидера политичког крила Хамаса Џамала Мансура, локалног заповедника Танзим снага Раед ал-Кармија, вође војног крила Хамаса Салах Шехадеа, вође политичког крила и једног од оснивача Хамаса Ибрахима Ахмед Халед Макадмеа, лидера политичког крила и једног од оснивача Хамаса Исмаел Абу Шанаба. Посебна пажња у овом делу докторске дисертације је посвећена политичком убиству оснивача и главног вође Хамаса Шеика Ахмед Јасина и Абд ал-Азиз Рантисија који је убијен две недеље пошто је наследио Шеика Јасина на челу Хамаса.

Предметом истраживања обухваћена су сва политичка убиства која је извршила, или је врло вероватно да их је извршила држава Израел 2008. године у циљу онемогућавања развоја сиријског нуклеарног програма. Предмет истраживања су сва политичка убиства која је извршила, или је врло вероватно да их је извршила држава Израел у периоду између 2007. и 2020. године у циљу заустављања развоја иранског нуклеарног програма. Предмет истраживања су политичка убиства заповедника и истакнутих оперативаца Хамаса, Хезболаха и Палестинског исламског цихада која је извршила, или је врло вероватно да их је извршила држава Израел у периоду након Друге интифаде, тј. након септембра 2005. године до јуна 2021. године.

Предмет истраживања временски је ограничен на период између 1939. и 2021. године. Овај период је подељен на два временска интервала. Први, прединституционални који почиње британским усвајањем тзв. Белог папира о Палестини 1939. године, којим се одриче подела Палестине и забрањује масовно јеврејско досељавање. Други интервал почиње 1948. године проглашењем израелске независности и траје до краја маја 2021. године, односно последње ескалације сукоба после инцидента код џамије Ал-Акса.

Предмет истраживања је просторно ограничен на Израел и бивше окупиране територије Појаса Газе и Западне обале, као и на државне територије: Египта, Јордана, Сирије, Либана, Уједињених Арапских Емирата, Ирака, Туниса, Ирана, Италије, Француске, Белгије, Немачке, Кипра, Грчке, Малте, Малезије, Аргентине и Уругваја.

Кандидат Душан Радоњић истражује комплексну тему, до сада недовољно истражену у нашој научној литератури, и указује на неопходност интердисциплинарног приступа из угла политичких, историјских и правних наука као смерницу за будућа истраживања.

Из увида у написану дисертацију, Комисија закључује да је кандидат, суочен са бројним потешкоћама успешно и аналитички приступио расположивој грађи, доносећи логички исправно изведене импликације своје анализе, уобличавајући је у кохерентну форму, и обрадивши све кључне аспекте институционалних политичких убистава, као и праксу државе Израел у том смислу током значајног дела 20. и 21. века.

Научни циљеви докторског истраживања кандидата Душана Радоњића су научна дескрипција, научна класификација и научно објашњење. Научну дескрипцију кандидат је извршио кроз описивање институционалних политичких убистава која су предмет истраживања, тј. проналажење и презентовање података који раније нису били доступни српској академској заједници. Научну класификацију достиже кроз разврставање и груписање случајева политичких убистава која су предмет истраживања по сродности њихових значајних карактеристика. У основи научног објашњења је узрочно - последично повезивање институционалних политичких убистава са траумом Холокауста и осећајем трајне колективне угрожености јеврејског политичког колектива. Кандидатов суд је тај осећај угрожености узидан у темеље израелске политичке културе и политичког

метанаратива који дозвољава та политичка убиства са циљем очувања живота и имовине грађана и државе.

Друштвени циљ истраживања је да допринос у изградњи ставова релевантих друштвених и државних структура у Републици Србији по питањима савремених политичких убистава као инструмента државе у заштити националних интереса. Другим речима друштвени циљ је допринос на плану артикулације знања на ову тему кроз призме међународног права, борбе против савременог тероризма, територијалног суверенитета, и примене технологије дронова.

У свом истраживању Душан Радоњић је дошао до низа значајних закључака, изложених прегледним и јасним научним стилом. Вишеструка сложеност предмета научног проучавања захтевала је од кандидата не само да истражи конкретне историјске и друштвено - политичке узроке третираних деловања већ и да се избори са значајним истраживачким потешкоћама, имајући у виду неистраженост теме, временску дистанцу од догађаја који се истражују, и још увек недоступну архивску грађу у пуном обиму. Кандидат темељи своје истраживање на грађи кључних аутора који су проблему пришли из других научних области, махом из историјског спектра, пазећи притом да их интерпретира у кључу политиколошке теоријске парадигме. У складу са оваквим одређењем предмета истраживања кандидат се одлучио да примени адекватне методе за проучавање теме дисертације. На тај начин, резултати његовог истраживања доприносе стицању нових сазнања из области предмета истраживања, што је од значаја у тренутним друштвеним околностима.

4. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У својој докторској дисертацији, кандидат Душан Радоњић пошао је од основне хипотезе која гласи: *„Од свог оснивања 1948. године до данас, држава Израел је извршила или се снажно претпоставља да је извршила велики број институционалних политичких убиства у оквиру арапско-израелског сукоба, као део борбе против исламистичких терористичких организација и заустављања програма развоја оружја за масовно уништење Египта, Ирака, Сирије и Ирана које је сматрала егзистенцијалном претњом по себе. Од свог оснивања 1948. године до данас, Израел је извршио или се снажно претпоставља да је извршио одређени број институционалних политичких убиства у оквиру своје међународне потраге за нацистима који су вршили масовне злочине над Јеврејима.“*

Из изнетог следе посебне хипотезе:

X 1.1. „Једина смртна казна коју је држава Израел извршила након одговарајућег судског процеса прописаног законом, је била политички мотивисана.“

X 1.2. „Држава Израел је из разлога нужде и хитности заустављања терористичких напада на својој територији, вршила политичка убиства тзв. „таргетиране превенције“ које представљају дозволе за убијање без одговарајућег судског процеса прописаног законом“

X 1.3. „Оправдано се сумња да су обавештајне службе државе Израел вршиле прикривена политичка убиства научника и истакнутих чланова арапских терористичких организација, иако нема довољно доказа за децидирану тврдњу“

X 1.4. „Институционална политичка убиства у пракси државе Израел имају снажан симболички карактер и комуникативну функцију коју остварују кроз пажљив избор мета, времена, места и начина њиховог извршења.“

X 1.5. „Известан број институционалних политичких убиства која је извела држава Израел, извршен је из нужности и ургентности заштите националне безбедности државе Израел и живота њених грађана.“

Побројане посебне хипотезе представљају истраживачки оквир у којем кандидат Радоњић верификује постојећа научна сазнања. Истовремено, кандидат је успео да кроз непосредно истраживање, на основу доступне научне, стручне и друге расположиве грађе систематизује и допуни досадашња сазнања по том основу, као и да пружи оригинално тумачење феномена таргетираних убистава у пракси државе Израел, и његовог утицаја на савремену политичку и обавештајну борбу.

Комисија констатује да је кандидат научно потврдио како своју основну хипотезу, тако и из ње изведене посебне хипотезе што указује на ваљан истраживачки приступ.

Комплексност предмета истраживања и хипотетичког оквира изискивали су коришћење великог броја општих научних и основних посебних метода, као и комбиновање приступа и методских поступака.

За потребе овог истраживања кандидат користи анализу, синтезу, апстракцију, конкретизацију, спецификацију, генерализацију и индукцију као основне методе истраживања у политичким наукама. Кандидат дакле користи и аналитичке и синтетичке основне методе.

Гледано према обухвату предмета истраживања, доминантно је то парцијална анализа. У оквиру парцијалне анализе, кандидат спроводи анализу садржаја, функционалну, генетичку и факторску анализа. Методом апстракције из корпуса политичких убистава у арапско-израелском сукобу кандидат издваја, а потом и истражује предмет истраживања кроз његову конкретизацију.

У оквиру институционалних политичких убистава која су обухваћена предметом истраживања, кандидат врши класификацију, узимајући за критеријум одређена, претходно установљена битна својства појаве. Увидом у изабрану научну литературу кандидат разликује смртне казне и „таргетиране превенције“. Ову класификацију он продубљује и у потпуности објашњава.

Због специфичности предмета, генерализација заузима веома важно место међу основним методама које су коришћене у овом истраживању.

5. Кратак опис садржаја дисертације

Докторска дисертација кандидата Душана Радоњића на тему „**Институционална политичка убиства у пракси државе Израел**” структурно је подељена на једанаест поглавља, у оквиру којих су увод и закључак. Нека поглавља су, тамо где је то било неопходно, подељена на више потпоглавља.

Увод

У уводном делу рада кандидат излаже нацрт научне замисли истраживања: формулацију проблема истраживања, предмет истраживања, научне и друштвене циљеве истраживања. Кандидат у овом поглављу елаборира хипотетички оквир.

Теоријско одређење политичког убиства као облика политичког насиља

У овом поглављу кандидат излаже и целу политичку теорију Драгана Симеуновића о политичком насиљу, а из те теорија издваја политичку теорију о политичком убиству како би извео парадигматски основ за релевантну теорију свог истраживања.

Кандидат обрађује предржавни период јеврејске заједнице у Палестини кроз деловање парадржавних и паравојних група и организација Хагана, Лехи и Иргун. Ово раздобље започиње тридесетих година XX века и временски траје до 1948. године, односно до оснивања државе Израел. Строго технички гледано, догађаји из овог периода не могу да се подведу под израелско институционално политичко насиље из простог разлога што Израел, па самим тим ни његове државне институције, нису постојале. Упркос томе кандидат сматра да ово раздобље јесте важно због других разлога. Прво, кроз анализу овог временског раздобља описује се процес стварања Израела кроз борбу са суседним арапским становништвом, као и процес стварања метанаратива израелског друштва. Кандидат истражује политичке факторе који ће формирати израелске институције у деценијама које долазе, а које представљају предмет истраживања. Друго, горепоменуте организације ће дати већи део кадра за политички и војни кадар институција нове државе. На овај начин кандидат показује персонални и идејни континуитет политичког насиља који се из предржавног периода само пренео у институције нове државе, добио нову форму и

инструменте на располагању, а суштински задржао своју почетну сврху - заштиту јеврејског народа.

Смртна казна Адолфу Ајхману

У овом поглављу кандидат изводи резултате истраживања израелског лова на нацисте после завршетка Другог светског рата. Многи истакнути организатори и извршиоци „Коначног решења“ над Јеврејима су побегли широм света у намери да избегну суђења. Израел је обавештајној служби Мосад дао задатак да што више ових људи пронађе и казни. У фокусу истраживања је обрада најпознатијег случаја Адолфа Ајхмана који је отет у Аргентини и доведен у Израел на суђење. Ајхман је погубљен после изрицања смртне казне од стране суда, али кандидат показује да је било и других случајева у којима су агенти израелске државе ликвидирали лоциране нацисте без покушаја да их изведу пред суд. Такав је пример одбеглог нацисте Хербертса Цукурса, који је убијен 1965. године у Уругвају. Сва институционална политичка убиства Израела у којима су мете били одбегли нацисти, смештена су у ово поглавље. Иако су одређена политичка убиства извршена кроз смртну казну, а нека кроз класичну ликвидацију, због међусобне повезаности смештена су у исто поглавље.

Ракетни програм арапске републике Египат

У првом делу овог поглавља описује понашање Египта после пораза у рату 1948. године и формирања Израела. Још једна преломна тачка у односима Египта и Израела је рат који се десио 1956. године, као последица Суецке кризе. Поред бројних облика политичког насиља према Израелу, Египат је посегнуо и за развојем ракета дугог домета способним да носе хемијско оружје. У оквиру предмета истраживања, заустављање египатског ракетног програма представља прво онемогућавање програма развоја оружја за масовно уништење од стране Израела. У остваривању овог циља, Израел се служио различитим облицима политичког насиља, између осталог и политичким убиствима немачких научника који су развијали ракете за Египат. У фокусу је политичко убиство др. Ханса Круга, као и неуспели покушаји убиства немачких научника др. Волфганга Пилца и

др. Ханса Клајнвехтера. Посебно интересантан део овог поглавља представља помоћ коју је Израелцима у решавању овог проблема пружио бивши нациста Ото Скорцени.

Тероризам Палестинске ослободилачке организације

Ово поглавље започето је са трећим оружаном конфликтом Израела и арапских суседа, тзв. „Јунским“ или „Шестодневним“ ратом 1967. године. Израел по први пут војно и политички контролише велике територије на којима живе искључиво Арапи. Ово по логици ствари рађа крупне политичке, стратешке и безбедносне промене, које све представљају предмет интересовања кандидата. Једна од тих промена је и рађање политичких организација палестинских Арапа и њихова одлука да користе политичко насиље као средство политичке борбе. Овде на сцену ступа тероризам тих организација, који временом поприма различите појавне облике. Поглавље обухвата још једну значајну прекретницу у развоју израелских институционалних политичких убиства. Описано је како израелска реакција кроз политичка убиства кулминира после масакра израелских спортиста на Олимпијади у Минхену 1972. године који су извели припадници „Црног септембра“. Овај догађај је значајан јер после њега израелска влада први пут креће у организовану кампању систематског извођења политичких убиства. Кроз студије случаја истражује политичка убиства Абдел Ваел Зуаитера у Риму, Махмуд Хамшарија у Паризу, Хусеин ал-Башира на Кипру, Базел ал-Кубеисија у Паризу, Муса абу Зијада, Мухамеда Будије у Паризу. Истражује и операцију „Пролеће младости“ у којој су 1973. године убијени високи заповедници ПЛО-а Камал Насер (портпарол ПЛО), Камал Адван (шеф терористичких операција у Израелу) и Мухамед Јусеф ал-Наџар (заменик Јасера Арафата и шеф обавештајне службе ПЛО). Кандидат у овом поглављу обрађује и убиство конобара Ахмад Бушикхија у Норвешкој, као прву већу грешку Мосада у таргетирању терориста. Поглавље заврша ликвидацијом Вади Хадада и Али Хасан Саламеа у Бејруту 1979. године. Саламе је сматран вођом Црног септембра и организатором масакра у Минхену.

Ирачки нуклеарни програм

У овом поглављу описан је израелски одговор на покушај Садама Хусеина да развије нуклеарно оружје и употреби га против државе Израел. Ирачки нуклеарни програм је други државни програм развијања оружја за масовно уништење чији је развој Израел спречио. У поглављу су истражена и приказана политичка убиства ирачких нуклеарних физичара Јахје ал-Машада, Абд ал-Рахман Расоула, Салман Рашида, као и политичко убиство Канађанина Џерарда Була који је после пропасти нуклеарног програма за Садама Хусеина развијао такозвани „супер-топ“.

Институционална политичка убиства за време Прве и Друге интифаде

У овом поглављу кандидат је спојио догађаје из Прве и Друге интифаде како би ефикасније упоредио све сличности и различитости ова два веома драматична периода за Израел. Описан је развој верских и политичких покрета палестинских Арапа, уз посебан опис уздизања нових организација попут Хамаса и Хезболаха и објашњење њиховог суштинског разликовања у односу на ПФЛП или ПЛО. Кључна промена коју у овом делу кандидат истражује је развој ткзв. новог тероризма и његове специјалности самоубилачких напада. За разлику од „старог“ тероризма, „нови“ тероризам поседује снажан религијски елемент представљајући потпуно нови изазов за израелски државни, војни и безбедносни апарат. Од самоубилачких напада за време Друге интифаде је у Израелу страдало више људи него за време било којег израелског рата. Кандидати је уложио истраживачки напор да опише што више ових терористичких напада, како би био у могућности да боље објасни њихово дејство на израелску политичку структуру.

На ову нову политичку и безбедносну датост држава Израел је одговорила великим бројем политичких убистава. Овај период представља нову прекретницу у развоју израелских институционалних политичких убистава - настанка „таргетираних превенција“. Истражене су најзначајније промене модуса деловања приликом извођења институционалних политичких убистава, систематско укључивање израелске војске у њихово извођење, координисање свих напора под управу Шин Бета. У овом поглављу обрађено је убиство вође војног крила Хамаса Салах Шехадеа, као и вође политичког крила и једног од оснивача Хамаса Ибрахима Ахмед Халед Макадмеа, лидера политичког

крила и једног од оснивача Хамаса Исмаел Абу Шанаба. Посебна пажња је посвећена политичком убиству оснивача и главног вође Хамаса Шеика Ахмед Јасина и Абд ал-Азиз Рантисија који је убијен две недеље пошто је наследио Шеика Јасина на челу Хамаса.

Сиријски нуклеарни програм

Сиријски нуклеарни програм, по суду кандидата, за Израел је представљао егзистенцијалну претњу ништа мање од Ирачког нуклеарног програма. У овом поглављу кандидат истражује израелски одговор на покушај председника Сирије Асада да развије нуклеарно оружје, и по његовим речима, га употреби за уништење Израела. Развој програма је прво успорен бројним саботажама, а обустављен после напада израелских ваздушних снага на реактор. Када се говори о институционалним политичким убиствима, обрађено је политичко убиство заповедника сиријског нуклеарног програма генерала Мухамада Сулеимана, којим је дефинитивно стављена тачка на сиријске нуклеарне амбиције.

Институционална политичка убиства након Друге интифаде

У овом поглављу кандидат анализира наставак деловања терористичких организација палестинских Арапа у периоду након 2005. године. Посматрано временски, ово раздобље се завршава немирима код Ал-Акса џамије 2021. године и израелским институционалним политичким убиствима одговорних за лансирање великог броја ракета на израелске градове. Пошто политичко насиље са стране палестинских Арапа није више досезало ниво отворене оружане побуне, фокус поглавља стављен је на бројне терористичке активности. Самоубилачке нападе из периода Друге интифаде су заменили напади ракетама средњег и дугог домета, као и отмице израелских војника и цивила. Израел је наставио да врши политичка убиства лидера и истакнутих чланова терористичких организација, уз наставак потраге за лицима која су доспела на листу за ликвидирање за време Друге интифаде.

Ирански нуклерани програм

У овом поглављу кандидат анализира развој иранског нуклеарног програма од 2007. године до данас. Као и у претходним случајевима, нуклеарни програм је више пута успораван и враћан уназад саботажама и политичким убиствима водећих нуклераних научника. Због упорности Ирана да ипак развије нуклеарно оружје, у овом делу кандидат истражује већи број политичких убистава него што је то било у случају Сирије или Ирака. Кандидат врши приказ политичких убистава нуклеарних научника Ардешир Хосенпура, Масуд Али Мохамедија, Маџид Шариарија, Дариуше Резаинеџада, Мостафа Ахмади Рошана и Мухсин Фахрезадеа.

Закључак

У овом поглављу изводи своја закључна разматрања и изводи коначну потврду хипотетичког оквира.

6. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Методолошку основу овог рада чини теоријско истраживање које је у великој мери засновано на пажљивој анализи садржаја докумената, те научне литературе еминентних домаћих и страних аутора.

Да би квалитетно истражио предмет истраживања свог докторског рада, кандидат Душан Радоњић је морао да пре свега конструише чврст и кохерентан категоријални апарат, односно да, ослањајући се на постојећу научну литературу, теоријски концептуализује феномен превентивног и таргетираног политичког убиства. Затим је било неопходно анализирати бројне примарне и секундарне историјске изворе и историјски и геополитички контекст у којем се појављује циљано убиство као облик превентивне борбе против тероризма, потом начина на који је спровођено и на који се спроводи како на локалном, тако и на међународном нивоу. Кандидат је показао темељно познавање рецентне научне литературе, разумевање различитих теоријских приступа као и научних метода.

Из наведеног произилази да је на основу теме, којом се као с предметом овог истраживања кандидат бавио, било неопходно поставити низ основних питања и пратећих потпитања, као што су пре свега:

- Који су били разлози институционализације таргетираних превенција у држави Израел?
- Да ли је оправдана хипотеза да су безбедносне и обавештајне службе државе Израел стајале иза организације прикривених политичких убистава одређених личности попут научника и функционера одређених терористичких организација?
- Да ли институционална политичка убиства у пракси државе Израел имају комуникацијску улогу?
- Да ли је одређен број институционалних политичких убистава изведен из нужде одбране безбедности државе Израел?

и на њих свакако дати и ваљане одговоре, што је кандидат веома успешно и учинио.

Комисија је установила да је кандидат Душан Радоњић на основу коректно дефинисаног проблема, предмета, циљева и хипотеза истраживања на задату тему остварио у свом докторском раду **следеће резултате и научни допринос:**

Кандидат је изабрао веома значајну и актуелну тему која није довољно истраживана и аргументовано је указао на потребу да се на један свеобухватан начин обради. Поменутом темом су се највише бавили историчари и менаџери безбедности, али је остала недовољно истражена у домену политичких наука и политичке теорије, одакле произилази научна оправданост овог рада у циљу да се научни фонд о овој комплексној теми допуни, као и у теоријском настојању да се предмет истраживања додатно расветли. Постојећи радови у области политикологије нису посветили довољно пажње овом предмету истраживања. Намера аутора није да понуди целокупну прикладну методолошку основу, већ да успостави основне смернице корисне за будуће истраживање.

Домети резултата истраживања овог проблема су, сходно постављеним истраживачким циљевима кандидата, огледали у домену верификације и критичке систематизације већ постојећих научних сазнања из области политичких наука на

предложеној тему, али и у валидној оригиналној научној дескрипцији са елементима сопственог научног објашњења.

Научни и друштвени допринос произилази из објашњења научног и друштвеног значаја истраживања, на које је већ указано.

Кандидат је постигао хеуристички резултат истраживања, пре свега кроз представљање недостајућих и употпуњавање досадашњих сазнања о теорији и пракси различитих начин извођења институционалних политичких убистава на примеру државе Израел. Верификаторски резултат је постигнут на плану додатног објашњења и потврда теза на које је већ наишао у обрађеној секундарној литератури и досадашњим истраживањима на ову тему.

Друштвени допринос се огледа у настојању да се, колико је могуће, научним и неутралним приступом направи допринесе теорији и пракси борбе против тероризма. Скретање пажње научна јавности на ову тему, допринеће не само бољем разумевању политичких и безбедносних процеса на територији Блиског истока, већ ће дати и основ за даља истраживања у борби против тероризма.

Комисија констатује да је у раду примарно коришћена референтна литература еминентних домаћих и страних аутора. Број цитата и приложени списак литературе, који броји 279 библиографских јединица – научних монографија и чланака – доприносе уверењу Комисије да је кандидат имао у свом раду богате документационе изворе и добро одабрану библиографску теоријску подршку. Опредељење кандидата да се у свом истраживању користи референтном домаћом и страном литературом и другим документима, као и избор релевантних метода истраживања учвршћује закључак Комисије о свеобухватно исправној и модерној методолошкој усмерености кандидата.

Закључак Комисије

Докторска дисертација Душана Радоњића под насловом **„Институционална политичка убиства у пракси државе Израел”**, обрађује научно значајну и сложену проблематику, а постигнути резултати истраживања представљају запажен допринос у смислу ваљаног обухватања теме, с једне, и стварања могућности њеног даљег и дубљег сагледавања, с друге стране. На основу анализе и критичке оцене докторске дисертације, Комисија једногласно закључује следеће:

- Докторска дисертација под напред наведеним насловом је урађена у складу са усвојеним пројектом и одобрењем Наставно–научног већа Факултета политичких наука.
- Докторска дисертација је резултат самосталног теоријског рада и спроведеног истраживања кандидата. У њој су систематизована и верификована постојећа научна сазнања о предмету истраживања и сазнања до којих се дошло спроведеним истраживањем. Она представља логичку и заокружену целину са свим неопходним елементима код овакве врсте писаних материјала, а посебно научних радова.
- Докторска дисертација кандидата Душана Радоњића представља темељну и систематску анализу институционализованих политичких убиства у пракси државе Израел. У том погледу, дисертација представља теоријски допринос политичкој науци, студијама безбедности и историји, али и друштвеним наукама уопште.
- Докторска дисертација је писана разумљивим, једноставним, стручним језиком, као и рецептивно-адекватним стилем.

Рад представља значајан научни допринос у образовно–васпитном смислу, као основа за даља истраживање у тој области.

7. Предлог Комисије

На основу укупне и критичке оцене садржаја докторске дисертације, чланови Комисије једногласно оцењују да докторска дисертација кандидата Душана Радоњића

под насловом „**Институционална политичка убиства у пракси државе Израел**”, представља оригинално и вредно научно дело, настало самосталним истраживачким радом, и да као такво има довољну теоријску и практичну вредност да би могло бити јавно брањено. Имајући у виду значај истраживања и проблематике, резултате истраживања и изведене закључке, Комисија позитивно оцењује докторску дисертацију кандидата Душана Радоњића, под насловом „**Институционална политичка убиства у пракси државе Израел**” и једногласно се опредељује да

ПРЕДЛОЖИ

1. Да Наставно-научно веће Факултета политичких наука Универзитета у Београду прихвати позитивну оцену докторске дисертације Душана Радоњића под насловом „**Институционална политичка убиства у пракси државе Израел**” и одреди Комисију за одбрану докторске дисертације.
2. Да се стави на увид научној јавности оцењена докторска дисертација Душана Радоњића и овај Извештај о оцени докторске дисертације да би се стекли сви услови за њену јавну одбрану.

У Београду,

7. мај 2025. године

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

Проф. др Бранислав Ђорђевић

Проф. др Ивана Дамњановић

Доц. др Дејан Јовановић